

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TAJLIM
VAZIRLIGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNVERSITETI

BOG'DORCHILIK ASOSLARI
FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 100000- Ta'lim

Ta'lim sohasi: 110000- Ta'lim

Magistratura mutaxassisliklari: 70110901 - Aniq va tabiiy fanlarni
o'qitish metodikasi (Biologiya)

Fan/modul kodi 351BATO4	O'quv yili 2021- 2022	Semestr 1	ECS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Fanlov fan	Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Bog'dorchilik asoslari	Ma'ruza - 30 Amaliy - 30	60	120
2	1. Fanning mazmuni			
	<p>Bog'dorchilik asoslari fanining asosiy maqsadi – katta daromad keltiradigan asosiy sohalardan biri bog'dorchilik hisoblanib, bu sohani ilmiy asosda rivojlantirish, aholimizning meva mahsulotlariga bo'lgan talabini qondirish, qishloq xo'jalik sohalarini, shu jumladan, bog'dorchilikni chuqur o'rganib chiqish, bu sohada qanday muammolar sodir bo'lganligini aniqlab olish va ularning jumboq yechimini topish va magistr'larning umum ilmiy kompetentligini shakllantirish. ilmiy va ta'limiy masalalarni echish kabildir.</p> <p>Fanning asosiy vazifalariga quyidagilar kiradi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – biologik fanlarning istiqbolli rivojlanishi va metodologik yutuqlari bilan tanishtirish; – biologiyaga oid ehti va rus tillardagi ilmiy maqolalarni mustaqil tahlil etish ko'nikma va malakalarini hosil qilish; – o'z ilmiy izlanishlari natijalarini adabiyotlar tahlili asosida taqqoslash ko'nikmasini shakllantirish; – zamonaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalangan holda bilim va ko'nikmalar tizimini shakllantirish; – mustaqil faoliyatni rivojlantirish orqali bo'lajak magistr'larni ilmiy faoliyatga jalb etish; – fanlararo bog'lanishni shakllantirish yo'llari bilan tanishtirishdan iborat. <p>Talaba bog'dorchilik asoslari fanining maqsadi va vazifalaridan kelib chiqqan holda mevalilik va uzumchilikning xalq xo'jaligidagi ahamiyati, mevali va rezavor mevali o'simliklarning umumbiologik xususiyatlari, mevali daraxtlarning rivojlanish davrlari, o'suv va tinim fazalari. Mevali o'simliklarga tashqi muhitning ta'siri, uzumchilik. Tokning biologik xususiyatlari, texnik tuzilishi, uzum navlari xaqidagi <i>bilimga ega bo'lishi</i>;</p> <p>Talabalar urug'li va danakli mevalarning morfologik belgilari va rivojlanishini kuzatish, subtropik o'simliklar va rezavor mevalar morfologiyasini o'rganish, ko'charlar uchun joy tanlash urug'larni ekishga tayyorlash ko'nikmasiga ega bo'lishi;</p> <p>Meva urug'lari va ularning sifatini aniqlash, poyvandlash ya poyvand</p>			

usullari va payvandlash texnikasi, mevali bog'lar barpo qilish, bog'larni parvarish qilish: o'g'itilash, sug'orish, mevali daraxtlarga shakl berish va butash, hosilni parvarish qilish, yig'ish-terish va mevalarni saqlash. Kabi malakalar shakllanadi.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi.

1-mavzu: Mevachilik va uzumchilikning xalq xo'jaligidagi ahamiyati.

2-soat Bog'dorchilik tarixi va rivojlanish istiqbolari. Tokchilikning ahvoli va uni rivojlantirish istiqbolari. Bog'dorchilikni rivojlantirishda ilmiy tadqiqot institutlarining o'rni. Mevachilik va uzumchilikning xalq xo'jaligidagi ahamiyati.

2-mavzu: Mevali va rezavor mevali o'simliklarning kelib chiqishi, botanik ta'rif va umumbiologik xususiyatlari. 2---soat.

Mevali va rezavor mevali o'simliklarning kelib chiqishi hamda botanik ta'rif. Mevali daraxtlarning morfologik va biologik xususiyatlari. Mevali daraxtlarning tashqi muhit sharoitlariga munosabatlari.

3-mavzu: Urug'li mevalar. 2-soat.

Urug'li mevali daraxtlar. O'simlik zararkunandalari.

4-mavzu: Danakli mevalar. 2-soat.

Danakli mevalar xillari va ularga ta'rif.

5-mavzu: Sitrus o'simliklar. 2-soat.

Sitrus o'simliklarga biologik ta'rif. Limon navlari. Apelsin navlari. Mandarin navlari.

6-mavzu: Yong'oq mevalar. 2-soat.

Yong'oq Pista. Bodom.

7-mavzu. Mevali daraxtlarning rivojlanish davrlari, o'suv va tinim fazalari. Mevali o'simliklarga tashqi muhitning ta'siri. 2-soat.

Mevali daraxtlarning rivojlanish davrlari, o'suv va tinim fazalari. Mevali o'simliklarga tashqi muhitning ta'siri.

8-mavzu: Ko'chatlar uchun joy tanlash va uning asosiy bo'limlari, urug'larni ekishga tayyorlash va ekish. Soat.

Ko'chatlar uchun joy tanlash. Ko'chatzorlarda almashlab ekish. Urug'larni ekishga tayyorlash. Payvandagilarni kurtak payvand qilishga tayyorlash.

9-mavzu. Payvandlash va payvand usullari. 2-soat.

Payvand. Payvandust. Payvandag.

10-mavzu: Mevali bog'lar barpo qilish. 2-soat.

Mevali daraxtlar uchun joy tanlash. Sho'rrok yerlarni ko'chat ekishga tayyorlash. Ko'chatni o'iqazish taribi. Ko'chat o'iqazish muddatlari.

11-mavzu: Bog'larni parvarish qilish: O'g'itilash, sug'orish, mevali daraxtlarga shakl berish va butash. 2-soat.

Yosh bog'lar va hosilga kirgan meva bog'lariga ishlov berish, o'g'itilash va sug'orish tizimlari. Tuproqdagi namlikning daraxtlar o'sishi va meva tugishiga ta'siri. Sug'orish usullari. Sug'orish muqaddatlari va miqdori.

Sug'organdan keyin tuproqni ishlash. O'g'itilarning meva daraxtlariga ta'siri.

12-mavzu: Uzumchilik. Tokning biologik xususiyatlari, texnik tuzilishi. Uzum navlari. 2-soat.

Tokning tuzilishi va rivojlanishi. Tokning tashqi muhit omillariga talabi. Xo'raki va kishmish navlari.

13-mavzu: Tok ko'chatlarini yetishtirish. Qalamschalarni ekishga tayyorlash. Ko'chat yetishtirish. 2-soat.

Aprobatsiya. Ona tokzorlar. Qalamschalar va ularni ekishga tayyorlash. Tok ko'chatlarini oziqlantirish.

14-mavzu: Tok bog'i barpo qilish. 2-soat.

Tokzor uchun joy tanlash. Yerni ko'chat ekish uchun bo'lish va ko'chat o'iqazish. Yerni ko'chat ekishdan oldin ishlash. Tok tuplarini o'iqazish qalinligi.

15-mavzu: Tokzorlarni parvarish qilish. 2-soat

Yosh va meva beradigan tokzorlarni parvarish qilish. Tok kesish. Zang novdalarini bog'lash. Simbag'az o'rnatish texnikasi. Yerni ehlash va sug'orish. O'g'itilash. Tokzorlarning kasalliklari. Tokzorlarning zararkunandalari.

III. Amaliy mashg'ulotlarda magistrarga bog'dorchilik seosleri haqida chuqurroq fikr yuritish hamda ularni amaliy mashg'ulotlarining topshiriqlarini bajarish bo'yicha amaliy ko'nikma va malaka hosil qilish uchun yordam beradi.

IV. Amaliy mashg'ulotlarida tavsiya etiladigan mavzular:

1. Urug'li va danakli mevalar. Morfologik belgilari va rivojlanishini kuzatish. 2-soat

Reja:

1 Urug'li mevalarning morfologik belgilari.

2 Donakli mevalarning morfologik belgilari.

2. Urug'li va danakli mevalar. Morfologik belgilari va rivojlanishini kuzatish. 2-soat

Reja:

1 Urug'li mevalarning rivojlanishini kuzatish.

2 Donakli mevalarning rivojlanishi kuzatish

3. Subtropik o'simliklar va rezavor mevalar morfologiyasini o'rganish. 2-soat

Reja:

1 Subtropik mevalarning morfologiyasini o'rganish

2 Rezavor mevalarning morfologiyasini o'rganish

4. Yong'oq morfologiyasi, rivojlanishi; 2-soat

Reja:

1 Yong'oq mevasini morfologiyasi

2 Yong'oq o'simligini morfologiyasi

5. Meva urug'lari va ularning sifatini aniqlash; 2-soat

Reja:

<p>1 Meva urug'larining sifati 2 Mevali daraxtlarning sifati aniqlash</p> <p>6. Payvand turlari, payvandlash texnikasi bilan tanishtish; 2-soat</p> <p>Reja: 1 Payvand turlarini o'rganish 2 Payvand texnikasi bilan talabalarni tanishtirish.</p> <p>7. Bog' barpo etish, shaklini tuzish; 2-soat</p> <p>Reja: 1 Bog' barpo etish 2 Bog' dorchtash shaklini tuzish</p> <p>8. Mevali daraxtlarga shakl berish va ularni butash texnikasi, usullari; 2-soat</p> <p>Reja: 1 Mevali daraxtlarga shakl berish. 2 Mevali daraxtlarni butash texnikasi bilan tanishtirish.</p> <p>9. Tok morfologiyasi. Tokning tuzilishini o'rganish; 2-soat</p> <p>Reja: 1 Tok morfologiyasi. 2 Tokning tuzilishini o'rganish</p> <p>10. Tokni ko'paytirish usullari. Qalamchalarni tayyorlash va ko'chat yetishtirish usullari; 2-soat</p> <p>Reja: 1 Tokni ko'paytirish usullari 2 Qalamchalar tayyorlash. 11. Tokni ko'paytirish usullari. Qalamchalarni tayyorlash va ko'chat yetishtirish usullari; 2-soat</p> <p>Reja: 1. Tokni payvandlash usullari. 2. Tokning payvandlash usullari asosida ko'chatlar olish.</p> <p>12. Tokzor barpo etish rejasini tuzish; 2-soat</p> <p>Reja: 1. Tokzorlarni barpo etish usullari 2. Tokzorlarni barpo etish texnikasi. 13. Zang va novdalarni bog'lash, xomlok qilishni o'rganish, chilpish, paxtaberg qilish bilan tanishtish; 2-soat</p> <p>Reja: 1. Zang va novdalarni bog'lash. 2. Xom tok qilishni va chilpish 14. Zang va novdalarni bog'lash, xomlok qilishni o'rganish, chilpish, paxtaberg qilish bilan tanishtish; 2-soat</p>	
--	--

<p>Reja: 1. Zang novdalarni o'rganish usullari. 3. Chilpish texnikasi bilan tanishtirish</p> <p>15. Meva va uzumlarni qayta ishlash usullari; 2-soat</p> <p>Reja: 1 Mevalarni qayta ishlash. 2 Meva va uzumlarni qayta ishlash texnikasi bilan tanishtirish.</p> <p>VI. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etilayotgan mavzular.</p> <p>Ishchi o'quv rejada mazkur o'quv fani uchun 120 soat vaqt ajratilgan bo'lib, magistrantlar uzluksiz ta'lim tizimida bog'dorchtash asoslari, ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish yuzasidan metodik qo'llanmalar, ilmiy-metodik maqolalar va internet saytlari materiallarini mustaqil o'zlashtirishlari va biologik ta'limda foydalaniladigan o'qitish shakllarining uzviyligini e'tiborga olgan holda mashg'ulotlarni o'rganish nazarda tutiladi.</p> <p>1. Mevachilik va uzumchilikning xalq xo'jaligidagi ahamiyati. 2. Mevali va rezavor mevali o'simliklarning kelib chiqishi, botanik ta'rifi va umumbiologik xususiyatlari. 3. Urug'li mevalar. 4. Danakli mevalar. 5. Sirus o'simliklar. 6. Yong'oq mevalar. 7. Mevali daraxtlarning rivojlanish davrlari, o'suv va tinim fazalari. Mevali o'simliklarga tashqi muhitning ta'siri. 8. Ko'chatlar uchun joy tanlash va uning asosiy bo'limlari, urug'larni ekishga tayyorlash va ekish. 9. Payvandlash va payvand usullari. 10. Mevali bog'lar barpo qilish. 11. Mevali bog'lar hosilini parvarish qilish. 12. Bog'larni parvarish qilish. O'g'itlash, sug'orish, mevali daraxtlarga shakl berish va butash. 13. Uzunmechlik. Tokning biologik xususiyatlari, texnik tuzilishi. Uzun navlari. 14. Tok ko'chatlarini yetishtirish. Qalamchalarni ekishga tayyorlash. Ko'chat yetishtirish. 15. Tok bog'i barpo qilish. 16. Tokzorlarni parvarish qilish. 17. Urug'li va danakli mevalar. Morfologik belgilari va rivojlanishini kuzatish. 18. Subtropik o'simliklar va rezavor mevalar morfologiyasini o'rganish. 19. Yong'oq morfologiyasi, rivojlanishi. 20. Meva urug'lari va ularning sifati aniqlash.</p>	
--	--

<p>21. Payvand turiari, puyvandlash texnikasi bilan tanishish;</p> <p>22. Bog' harpo etish, shaklini tuzish;</p> <p>23. Mevali daraxtlarga shaki berish va ularni butash texnikasi, usullari;</p> <p>24. Tok morfologiyasi. Tokning tuzilishini o'rganish;</p> <p>25. Tokni ko'paytirish usullari. Qalamchalarni tayyorlash va ko'chur yetishtirish usullari;</p> <p>26. Tokzor harpo etish rejasini tuzish;</p> <p>27. Zang va novdalarni bog'lash, xomlok qilishni o'rganish, chilpish, paxtaberg qilish bilan tanishish;</p> <p>28. Meva va uzumlarni qayta ishlash usullari;</p> <p>29. Hosilni yig'ib olish, meva va uzumlarni qayta ishlash</p> <p>30. Mevali bog'lar hosilini yig'ib olish va ularni saqlash.</p> <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va ularni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>	<p>3 Fan o'qitishning natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <p>Talaba bog' dorchilik asoslari fanining maqsadi va vazifalaridan kelib chiqqan holda mevalilik va uzumchilikning xalq xo'jaligida ahamiyati, mevali va rezavor mevali o'simliklarning, umumbiologik xususiyatlari, mevali daraxtlarning rivojlanish davrlari, o'suv va tinim fazalari, Mevali o'simliklarga tashqi muhitning ta'siri, uzumchilik, Tokning biologik xususiyatlari, texnik tuzilishi, uzum navlari raspidagi bilimiga ega bo'lishi;</p> <p>Talabalar urug'li va daraxti mevalarning morfologik belgilari va rivojlanishini kuzatish, sabtropik o'simliklar va rezavor mevalar morfologiyasini o'rganish, ko'chalar uchun joy tanlash urug'larni ekishga tayyorlash <i>Ko'nikmasiga ega bo'lishi</i>;</p> <p>Meva urug'lari va ularning sifatini aniqlash, puyvandlash va payvand usullari va puyvandlash texnikasi, mevali bog'lar harpo qilish, bog'larni parvarish qilish: o'g'itish, sug'orish, mevali daraxtlarga shaki berish va butash, hosilni parvarish qilish, yig'ish-terish va mevalarni saqlash kabi malakalar shakllanadi.</p> <p>Bog' dorchilik asoslari fani biologik ta'linni tashkil etishda fanlar ichilligini to'g'ri tanlashda ham katta ahamiyatga ega. Bog' dorchilik asoslari fani biologiyani o'qitishda tushunchalar bir-birini to'ldirib borish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak</i>.</p>
<p>4 Ta'lim texnologiyalari va metodlari</p> <ul style="list-style-type: none"> * modul ta'lim texnologiyalari * hamkorlikda o'qitish texnologiyalari * loyihalash ta'lim texnologiyalari 	

<ul style="list-style-type: none"> * didaktik o'yin texnologiyalari * muammoli ta'lim texnologiyalari * aqliy xujum * og'zaki * ko'rguzmali * amaliy <p>5 Kreditlarni olish uchun talabalar</p> <p>Bog' dorchilik asoslari faniga oid nazariy va amaliy tushunchalarni, fanga oid qonun va qonuniyatlarni to'la o'zlashtirishi, fanga oid tushunchalar asosida mushohada yuritishi, mavzular bo'yicha mustaqil fikr yuritishi va tahlil qilishi, joriy, oraliq nazorati shaklida beriladigan topshiriqlarga to'liq javob bera olishi, mustaqil ishlarni o'z vaqtida topshirib borishi shart.</p> <p>Talabalar bilimni baholash.</p> <p>Fan bo'yicha talabalar bilimni 100 ballik tizimda baholanadi. Shundan joriy nazorat va oraliq nazorat uchun 50 ball, yakuniy nazorat uchun 50 ball ajratiladi.</p> <p>Joriy nazorat. Joriy nazorat semester davomida amaliy mashg'ulotlarga ajratilgan soatlar(juftlik) dan kelib chiqqan holda umumiy 30 ball bilan baholanadi. Jami 15 ta amaliy mashg'ulotlar bo'yicha o'zlashtirish natijalari 100 ballik tizimda 30 ball bilan baholanadi.</p> <p>Joriy nazorat-30 ball.</p> <p>Oraliq nazoratlar. Oraliq nazoratlar semester davomida ma'ruza mashg'uloti o'quv soatidan kelib chiqqan holda o'tkaziladi (2-4 kreditli fanlarda 1 marta, 6 kreditli fanlarda 2 marta oraliq nazorat o'tkaziladi.)</p> <p>Oraliq nazorati 100 ballik tizimda 20 ball bilan baholanadi. Oraliq nazorat ishi tarkibiga mustaqil ta'lim topshirig'i kirtiladi.</p> <p>Oraliq va joriy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalarga yakuniy nazorat topshirishga ruxsat beriladi.</p> <p>Yakuniy nazorat (chiqish nazorati)</p> <p>Yakuniy nazorat yozma yoki test shaklida o'tkaziladi. Talabaning yakuniy nazoratidagi o'zlashtirishi 100 ballik tizimda 50 ball bilan baholanadi va yakuniy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalar fanni o'zlashtirgan hisoblanadi.</p>	<p>6 Asosiy adabiyotlar</p> <p>1. Karimov I.A. Qishloq xo'jaligida iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish. – Toshkent. – 1997.</p> <p>2. Аминеворпафа, мунопокрпострапененсе сопра. – Москва, «Корона». – 1966, 627-бет.</p> <p>3. «Bog'», tokzor va sabzavot-polliz ekinlarini zararkunanda hamda kasalliklardan himoya qilishga oid spravochniko. – Toshkent, Uzdavnyastir. – 1962, 318–337-бет.</p> <p>4. Bo'riyev X. «havaskor bog' bonga qo'llanma». – Toshkent «Sharq» NMAK. – 2002, 208-бет.</p> <p>5. Mirzayev M. va boshqalar. «Bog' va tokzorlardan yuqori hosil olish omillari». – Toshkent. – 1998, 21-бет.</p>
--	---

	<p>6. Mirzayev M.M., Sobirov M.K. «Bog' dorohlik va tokchilik». – Toshkent, O'qituvchi. – 1975, 190-bet.</p> <p>7. Mevachilik – T., Ma'ruzalari ma'mul. – 1993.</p> <p>8. Osranaqulov T.E. va boshq. Meva-sabzavotchilik va polizehtilikdan amaliy maslahatlar. – Samarqand. – 2004, 260-bet.</p> <p>9. Rahbov A.A. va boshq. O'zbekiston uzumchiligi. – Toshkent, «O'qituvchi». – 1969, 214-bet.</p> <p>10. Rahbov A.A., Osranaqulov S.A. «O'zbekiston mevachiligi». – Toshkent, «O'qituvchi». – 1981, 508-bet.</p> <p>11. Temurov Sh. Uzumchilik. – Toshkent, «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» Davlat ilmiy nashriyoti. – 2002, 218-bet.</p> <p>12. Yunusov R. «Uzumchilik». Elektron kitob. – BuxDU, 2005.</p> <p>13. Yunusov R. «Uzumchilik». Elektron kitob. – BuxDU, 2005.</p> <p>14. O'zbekiston Respublikasi hududida ekish uchun tavsiya etilgan qishloq xo'jalik ekinlari Davlat Reestr. – Toshkent, 2005.</p> <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <p>1. Mirziyoyev SH.M. Tangdaliy tahlil, qat'iy tartib-rituzom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil ishtirokchilarga bog'liqlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ma'ruhi // Xalq so'zi gazetasi, 2017 yil 16 yanvar, №11.</p> <p>2. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston", 2017.</p> <p>3. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlarni strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi prezidentining farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017y. 6-son, 70-moddada.</p> <p>4. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustivorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston", 2017.</p> <p>5. Beknazarov V.Q. O'simliklar fiziologiyasi. T. "Iqtisod" 2004 yil.</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbalari</p> <p>1. www.kdpu.uz</p> <p>2. www.ziyoue.uz</p> <p>3. www.edu.uz</p> <p>4. www.akademy.uz (Fanlar akademiyasi)</p>
7	<p>Jizzax davlat pedagogika universiteti Kengashining 2022 yil "___" dagi -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.</p>
8	<p>Fan/modul uchun ma'sullar: F. Rabbimova – «Biologiya va uni o'qitish metodikasi» kafedrasini v.b. dotsenti, p.(I.d./PhD)</p>
9	<p>Taqirchilar: N. Qarshiloyeva- Jizzax davlat pedagogika instituti v.b. dotsenti, A. O'ralov - O'ZMUF tabiiy fanar va iqtisodiyot kafedrasini mudiri, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori.</p>